Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1923-03-11, iš Miuncheno – į Būgius

Mylimas Vandukėli, Tu Lietuvoj, Tu turi saulę, girią, laukus – o aš – tyliame prirūkytame kambary ties foliantais susilenkęs.

Mylimas Vandukėli, Tu Lietuvoj [1], Tu turi saulę, girią, laukus – o aš – tyliame prirūkytame kambary ties foliantais susilenkęs.

Rytoj bus lygiai dvi savaitės, kaip su Tavim buvau, per tą laiką tau nei žodelio neparašiau ir iš tavęs tegavau tik pora paskubos žodelių. Bet aš jaučiu tave ir kažkaip dūšioj tyliai-tyliai gyvenu Tavimi. Tik tu toli, toli – ir man rodos, kad tu dabar tokia laisva, tokia skaisti, taip plačiai Tavo girių, Tavo laukų oru džiaugiesi. Ir aš nors mintimis, nors tolimomis svajonėmis norėtau pasidžiaugt su tavimi! O man dienos dabar nelinksmos. Pradėjau rašyti darbą – ir tiktai „įžangą“ teparašiau [2]. Baisiai pamažėli eina. Žengsniai tokie sunkūs. Tiek daug laiko išeina medžiagos tvarkyme ir jos patikrinime. Bet gal tiktai įžanga buvo tokia nuobodi – darbas pats savaime bus įdomesnis; nuo pirmadienio (rytoj) pradedu rašyti jau patį dalyką.

O dabar per dienas sėdžiu seminare [3] ir nieko kito negalvoju, ir nieko kito nematau, ir nieko kito neskaitau. Tiktai porį kartų su Gyliu [4] lošėm po 5 val. šachmatais – visas mano poilsis per tas dvi savaiti.

O nuo pirmadienio – dar labiau užsidarysiu, susikaupsiu, vienon mintin pasinersiu. Iki Velykų [5] noriu būtinai didžiąją darbo pusę padaryti, kad iki geg. 1 d. būtų viskas baigta. Tu tyliai pagalvok apie mane, kad man geriau sektųs dirbti – nes atlikus šį darbą – bus pusę darbo padaryta mano universiteto baigimo. Tiktai su vienu nebenfachu [6] – kvailas reikalas: gausiu laikyti kvotimą iš logikos ir filosofijos istorijos, o logikai – tenka Sigvartas [7] kalti. Bet tai pradėsiu tik gegužį. Tat ir pats ankstybasai, pats linksmusai pavasaris slenka kaip rudenio dūmai – aš jo nematau, aš jo nejaučiu. Gal tik valandėlei ištrūkęs į sodą pasidžiaugiu, paalsuoju pilna krūtine, bet kažkaip man tai visa atrodo – „не от мира сего“ [8]… Kalnuos dabar nevažinėju – iki Velykų nevažiuosiu. Velykoms žadėjo atvažiuoti Urbšys [9] ir Didžiokas [10], ir mes susitarėm Velykas sutikti kur kalnuose, snieguose. Jei atvažiuos – bus gerai, neatvažiuos – būsiu vienas kaip pirštas. Žinai, Juozas [11] baisiai užpyko, kad aš int jį Berlyne neužėjau. Dar atsitiko taip. Man būnant pas Urbšį jo kabinete, jis paskambino brolienei [12], kad ateitų į jo kabinetą, nes aš pas jį esąs. Ji atsisakė ateiti ir prašė, kad aš į jos kambarį užeičiau. Aš į jos kambarį nebuvau užėjęs. Grįžęs Miunchenan radau Juozo laišką (rašė dar, kai nežinojo[,] kad aš Berlyne), labai piktą. Aš tuojau parašiau jam, atsiprašydamas už viską ir už tai, kad nebuvau užėjęs. Gavau baisiai oficialinę atvirutę – ir labai piktą. Tat ir santykiai be galo įtempti. Nei iš namų, nei iš Kauno „giminės“ irgi nieko nerašo. Matyt[,] ir ten „įsižeidę“ dar. Nežinau, ar pavyks nors oficialiniai santykiai palaikyti, ar teks ir jie nutraukti. Nusibodo man jų pirkliškai-beždžioniška ambicija!

Žinai, gavau laišką iš Stiklioriaus [13] – spausdins mano knygą ir mano sąlygomis (20% brutto) – tai aš jau biškį apsiversiu – ir galėsiu kiek ramiau pagyventi. Dabar dar išversiu iki balandžiui iš vokiečių kalbos vieną dramą („Batas“) [14] – tai iki Naujų metų galėsiu uždarbiu nebesirūpinti. Žinai, kai tu būsi Kaune, paimk iš Sutkaus [15] 1 egz. „Pano“ [16] ir atsiųsk man, aš pabandysiu su amerikonais susiderėti – gal išleis – tai ir tau bus geriau.

Kitas geras daiktas – Steponaitis [17] pasižadėjo surinkt 60 dol. Gerbačiausko [18] pargabenimui – tai ir čia mano rūpesnis pasibaigs gerai. Tiktai Biržiškos [19] laiškas, kur Tu man atsiuntei[,] – tai jau labai piktas!

O tu buvai žadėjus man daug daug parašyti – ir iki šiol dar nieko! Kas atsitiko Berlyne, kas buvo, kad

man tokį neramų laiškutį parašei? Kaip Zosės [20] sveikata? Kaip Tavo dalykai Kaune su vertimu [21], su straipsniu [22]? Pagaliau, kaip dalykai namie? Kokie santykiai su tėvu [23][,] su Klima [24]? Kaip praleidot vasar. 4 d.? Ar tėvas manęs nekeikia ir nesijuokia?

Aš labai labai laukiu iš tavęs laiško! Jei Tau nebus sunku – parašyk man tuojau-tuojau. Mano dienos tokios liūdnos!

Šiandie pas mus saulė – parašęs tau laiškelį – eisiu toli už miesto į didelį didelį apleistą sodą pietaut – ir iki vakaro sode palei Izarą prasivalkiosiu – o vakare – vėl foliantai… Tiktai tiek gerai, kad aš dabar nebegalvoju apie jokį darbo tikslingumą, apie prasmę – tik žinau, kad reikia dirbti, kad dabar – arba niekados. Ir dirbu, sugniaužęs sąžinę ir gyvybės jausmą į saują[,] – ir daugiau nieko nežinau.

Po mano langu saulė, lauke turbūt taip šilta, tik į mano langelį joks spindulėlis nepatenka… Tai matai, Vanduk, koks aš sausas, negeras, ne toks, kokio Tu nori, palikau. Ir būsiu toks dar du mėnesiu, sudžiūsiu į šakalį, mano dūšia paliks kaip sausas grybas, mano sąmonė – kaip kurmio snukutis… Bet nepyk už tai ant manęs! Kitaip aš negaliu padaryti to, kas reikia, o jei dabar tą darbą mestau – į jį niekumet nebegrįžtau. Ir[,] žinau[,] dar nuostabų jausmą dabar jaučiu: man ilgu to darbo. Aš jo imuos tokiu opumu, kaip senas alkoholikas stiklelį… Jeigu kas man atimtų jį – man pasidarytų taip tuščia. Aš nejaučiu, kad jis mane vargintų. Jei rytą nueinu į seminarą išblyškęs, surambėjęs, nuvargęs – tai vakare išeinu džiaugdamos. Aš tikiu, kad aš jį padarysiu – ir nieko daugiau žinoti nenoriu. – – –

Tik ką pas mane buvo šeimininkė – kvietė su ja važiuot už miesto traukiniu pusvalandį ką ten[,] kiaušinių pirkt ir t[.] t.

Šiandie saulė – važiuoju. Pasišildysiu saulėj – tave padūmosiu – ar gerai[,] Vandukai?

O Tu man parašyk ir padūmok del manęs.

Kad būtų gera, kad būtų šviesu.

Jei Tėvo geras ūpas – kloniokis nuo manęs jam ir Klimai.

Bučiuoju Tave visą-visą – tokią mano mielą, mielą! Padūmok man[,] Vandukėli.

Tavo Boliukas

Sekmadienis[,] 11.

KOMENTARAI

[1] Vandai Daugirdaitei, Berlyno universitete baigusiai tris kursus, kaip ir kitiems studentams iš Lietuvos, po 1923-01-10 Klaipėdos krašto sukilimo mokytis toliau Berlyno universitete nebeleista, todėl ji vasario pabaigoje iš Vokietijos grįžo į Lietuvą, į Būgius. „Nuo 1923 m. rudens semestro aš į Berlyną negrįžau, nes visus lietuvius studentus, neturėjusius daugiau kaip 4 semestrus, vokiečiai išmetė iš universitetų dėl įvykių Klaipėdoje“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, iš Čikagos – į Vilnių, 1978-10-10, in: LLTI TS, l. 5r).

[2] Balys Sruoga 1923 m. kovo pradžioje pradėjo rusų kalba rašyti disertaciją „Lietuvių liaudies dainos lyginant su slavų (lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių) dainomis“. 1922 m. vasarą šią temą jam rašyti pasiūlė Miuncheno universiteto profesorius Erichas Bernekeris.

[3] Slavistikos seminaras, kurį vedė geriausias to laiko slavistas Erichas Bernekeris. „Didžiulė salė antrajame universiteto aukšte, kuri dar sugriautame pastate buvo išlikusi nepaliesta, virto nedaugeliui slavistikos studentų tikru prieglobsčiu. Ten buvo šilta ir šviesu, galima ramiai kalbėtis. // Mieste audringai buvo ginčijamasi, ir vieniems kitus perrėkiant bangavo įvairios nuomonės politiniais klausimais. Studentai reakcionieriai būrėsi į savo korporacijas ir sąjungas. Menininkų *ateliers*, rašytojų subuvimuose, darbininkų susirinkimuose virte virė pasipiktinimas valdžiai užgniaužus komunistinį sukilimą ir išvaikius revoliucines grupes. Formavosi pirmieji SS daliniai. Hitleris kalbėjo cirke, triukšmingai pritariant smulkiems miestelėnams, kuriuos į nusiminimą įvarė sunkios taikos sąlygos ir infliacija. Visi šalome ir badavome. Mūsų mintys buvo pilnos prieštaravimų, kaip brūzgynas, per kurį teko sunkiom pastangom plėštis kelią. // Tik seminaras buvo susikaupimo vieta, kur turėjome progą pergalvoti, išstudijuoti įvairias pažiūras ir rasti įžvalgą, ramiai pasikalbėti ir susiartinti“ (Erich Müller-Kamp, „Balys Sruoga Münchene“, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 91).

[4] Antanas Gylys (1894–1966), gydytojas psichiatras. 1917–1924 m. studijavo Miuncheno universitete. 1921 m. įgijo filosofijos daktaro laipsnį.

[5] „1923 m. Velykos buvo balandžio 1 d.“ (Vandos Sruogienės pastaba).

[6] Nebenfach *vok* =šalutinis dalykas.

[7] Christoph von Sigwart (1830–1904), vokiečių filosofas. Minimas jo veikalas rusų kalba *Logika* (t. 1, 1873, t. 2, 1878), iš kurio mokėsi Balys Sruoga.

[8] „Не от мира сего“ *rus* =ne šio pasaulio.

[9] Juozas Urbšys (1896–1991), diplomatas, dirbo Užsienio reikalų ministerijoje, nuo 1922 m. Lietuvos pasiuntinybės Berlyne Konsulinio skyriaus vedėjas. Balio Sruogos klasės draugas Panevėžio realinėje mokykloje.

[10] Vladas Didžiokas (1889–1942), tapytojas, grafikas. 1923 m. dėstė Kauno meno mokykloje.

[11] Juozapas Sruoga (1886–1957), teisininkas, diplomatas. Balys Sruoga su broliu ir jo žmona, kurie buvo principingi, įžeidūs, bendravo šaltai, oficialiai, nelabai sutardavo dėl skirtingo būdo, interesų. Juozapas „buvo sausas, principo žmogus, […] Balį traktavo kaip lengvabūdišką, nesubrendusį“ (Vandos Sruogienės laiškas Vladui Žukui, iš Čikagos – į Vilnių, 1980-04-30, in: *VUB RS*, f. 141, b. 319, l. 5–6r).

[12] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950), Balio Sruogos vyriausiojo brolio Juozapo Sruogos žmona. Laiškai, liudijantys konfliktą, neišliko. Nesutarimas kilo dėl to, kad Balys Sruoga, viešėjęs pas bičiulį Juozą Urbšį Lietuvos pasiuntinybės Berlyne Konsuliniame skyriuje, neužėjo pas ten tuo laiku tarnavusius brolį ir brolienę. Toks laisvas, nepareigingas Balio Sruogos elgesys ir nedėmesingumas artimiesiems smarkiai juos papiktino.

[13] Jokūbas Stikliorius (1871–1942), spaustuvininkas, „Ryto“ spaudos akcinės bendrovės direktorius. Jis leido eilių knygą, žr. Balys Sruoga, *Dievų takais*, Klaipėda: Rytas, 1923.

[14] Carl Rössler (1864–1946), austrų dramaturgas, parašęs trijų veiksmų komediją „Batas“, vaidintą Miunchene 1923 m. Balys Sruoga išvertė ją į lietuvių kalbą, iš pradžių siūlė Liudui Girai ir Valstybės teatrui: „Antras dalykas: aš verčiu į lietuvių kalbą vieną vokiečių pjesą „Der Stiefel“ – Rössler'io. Ji buvo vaidinama Miunchene, bet dar nespausdinta (bet jau parduota Drei Masken Verlag, Berlyne). Veikalas labai įdomus, turinys maždaug toks. Gyvena vienas Ekscelencija, kadaise buvęs ministeris, pas jį gyvena jo kiemininkas su žmona. Po revoliucijai (principe – gal vokiečių, gal rusų, gal Lietuvos Simanauskas) patenka į Seimą, Ekscelencijai namus nusavino, ir Ekscelencija batus siūt mokinos ir t[aip] t[oliau]. Be galo gražiai išvystyta, gyvenimas lengvai parodijuojamas. Figūruoja ir nusmukę džent[e]lmenai, priversti darbą dirbt ir tarnaut, senos ir naujos tvarkos tarnai ir valdininkai, „amerikiečiai“, tai yra Amerikoj pralobę ir grįžę namo su amerikonišku notūru, pirkliai, karo ir revoliucijos metu pralobę su visu savo pirklišku notūru ir t[aip] t[oliau]. Aš esu tikras, kad Lietuvos scenoj eitų didžiausiu pasisekimu ir būtų analoginiai mylima kaip kadaise „Švarkas ir milinė“, tik parašyta kur kas talentingiau (to rašytojo Miunchene eina teatruose ir daugiau veikalų). Autori[u]s – austrijokas, tipingas vienietis, be galo geras žmogus ir talentingas. Jis [su] didžiausiu džiaugsmu sutiko, kad aš verstau. Bet veikalas jau parduota. Aš parašiau Berlynan, nežinau, ką iš ten man pasakys: kokias materialines sąlygas pastatys. Aš manau, kad veikalas mūsų teatrui, ypač Glinskio režisūrai, labai tinka, pastatyt lengva. Tat ar negalėtum parūpinti tam veikalui leidėjo? Ir paskui kas daryt su sąlygomis, kurių aš dar nežinau, bet kurios man tikrai bus pastatytos?“ (Balio Sruogos laiškas Liudui Girai, iš Miuncheno – į Kauną, 1923-04-21, in: *LNMMB RKRS*, f. 7, b. 794, l. 1v, 2r). Pjesė pastatyta atgijusiame Antano Sutkaus Tautos teatre, premjera įvyko 1928 m. sausyje, pasisekimo neturėjo. Plačiau apie rašytoją ir pjesę žr.: B. S. [Balys Sruoga], „Rösslerio Batas“, in: *Lietuvis*, Nr. 6, 1928-01-09, p. 4–5, dar žr. [Balys Sruoga], „Rösslerio „Batas““, in: *BSR*, t. 7: Literatūros kritika 1924–1929, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 266–273.

[15] Antanas Sutkus (1892–1968), satyros teatro *Vilkolakis* Kaune vienas vadovų, režisierius.

[16] „Panas“ – belgų poeto ir dramaturgo Charleso van Lerberghe'o (1861–1907) satyrinė komedija, iš prancūzų kalbos, talkinant Vandai Daugirdaitei, naudojantis rusišku 1908 m. leidyklos „Skorpion“ išleistu veikalo vertimu, pradėta versti į lietuvių kalbą 1921 m., baigta ir parengta spaudai 1924 m., planuota, kad kūrinį išleis akcinė bendrovė „Vaiva“. Vertimas tuo metu neišleistas (žr. Charle van Lergberghe, „Panas“, vertė Balys Sruoga, Kaunas, 1924, [spaudai paruoštas mašinraštis, įrištas, Balio Sruogos pataisytas juodu rašalu], in: *MLLM*, 3951, p. 1–115; išspausdintą vertimą žr. in: *BSR* 5-II, p. 217–275; apie vertimą plačiau žr. Rimas Žilinskas, „Paaiškinimai“, in: *Ibid*., p. 785–787). Šis komedijos vertimas dažnai minėtas laiškuose: „Del „Pano“ kalbėjau su Šliūpu. Jis mano išleisti nuo „Ragučio“ vardo. Tiktai nori, kad Jomantas su Kalpoku jį iliustruotų. Del mano prakeiktų slogų aš jo negalėjau taisyti. Baisiai durnas ūpas. Ypač kad tik viena akimi trupučiukas tesimato, ir nuolat čiaudu, kosu, spjaudaus kaip senis (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Kauno – į Būgius, 1921-05-12, in: LLTI BR, f. 53, b. 528, l. 2r)“; „Šiandie parašiau Gugiui „Pano“ reikalu (Balio Sruogos atvirlaiškis Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Berlyną, 1921-11-18, in: *MLLM GEK 3961/11, MLLM ER*1 1750, l. 1v); „… „Paną“ šiomis dienomis jau pasiųsiu į Ameriką“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, iki 1923-05-26, in: *LLTI BR*, f. 5, b. 668, l. 1v); „Pagaliau parašiau ultimatumą Gugiui del „Pano“: arba kad parduotų, arba rankraštį grąžintų, kas gal būtų dabar galima ir Kaune parduoti“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, 1924-01-13, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 496. l. 2r). Vanda Sruogienė liudijo, kad „tas veikalas Baliui labai patiko, abu kartu skaitėm originalą. Jis prancūziškai neblogai tekstą suprato, bet aš geriau mokėjau. Rodos, vertėm kartu[…]“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, iš Čikagos – į Vilnių, 1979-07-18, [pasirašytas mašinraštis], l. 3r, in: LLTI TS). Veikalą iš pradžių planuota publikuoti satyros ir humoro laikraštyje Ragutis, kuris 1921 m. leistas Kaune (leidėjas ir atsakingasis redaktorius – Kęstutis (Keistutis) Šliūpas), vėliau intensyviai galvota jį išspausdinti Amerikoje leidžiamame dienraštyje *Naujienos* (leidėjas – Kazys Gugis).

[17] Vytautas Steponaitis (1893–1957), žurnalistas, bibliografas, dirbo Lietuvos kariuomenės štabo Spaudos ir švietimo skyriuje.

[18] Juozapas Albinas Herbačiauskas (1876–1944), literatūros kritikas, prozininkas. Jis 1911–1924 m. Jogailos universitete Lenkijoje dėstė lietuvių kalbą. „Juozas Albinas Herbačiauskas per karą buvo atsidūręs Lenkijoje, ir Balys su kitais rūpinosi jo pargabenimu į Lietuvą“ (Vandos Sruogienės pastaba). Balys Sruoga susirašinėjo su Juozapu Albinu Herbačiausku (išliko penki jo laiškai Baliui Sruogai, rašyti 1923–1933 m., o pastarojo persiųsti Vytautui Steponaičiui, kuris juos ir išsaugojo savo archyve (žr. in: *LNMMB RKRS*, f. 25, b. 364). Juozapas Albinas Herbačiauskas, vargiai gyvenęs Lenkijoje, Baliui Sruogai laiškuose išsakė mintį, kad grįžtų į Lietuvą, todėl ieškojo pagalbos – norėjo pasiskolinti kelionei trūkstamų pinigų (60 dolerių). Juos išrūpinti pavyko, tarpininkaujant Baliui Sruogai, padedant Juozui Urbšiui, Vytautui Steponaičiui: „Drūts, Urbšys pinigų man nesiunčia, nes jis pasižadėjo juos stačiai Herbačevskiui atprovyti“ (Balio Sruogos atvirlaiškis Vytautui Steponaičiui, iš Miuncheno – į Kauną, 1923-05-08, in: *LNMMB RKRS*, f. 21, b. 135, l. 1v); „Herbačiauskis verkdamas rašo, kad norėtų grįžti į Lietuvą, tiktai tam tikslui jis turi gaut pasiskolint 60 dolerių, nes kitaip jis negali savo reikalų likviduoti (jis algos gauna 2 1/3 dol.). […] Gal galėtum kur kokią knopkę paspausti? Herbačevskį reikia gelbėti, nes jis Krokuvoj jau baigia padūkti. Taip jis ir rašo, kad to vargo, kurį jis dabar kenčia, ilgai kęsti jau nebegalės. Reikia kas nors būtinai daryti. Gauk kur nors jam 60 dolerių paskolinti!“ (Balio Sruogos atvirlaiškis Vytautui Steponaičiui, iš Miuncheno – į Kauną, 1921-01-21, in: *LNMMB RKRS*, f. 25, b. 135, l. 1r–v).

[19] Vaclovas Biržiška (1884–1956), bibliografas, teisininkas, publicistas. 1920–1925 m. dėstė Aukštuosiuose karininkų kursuose ir Karo mokykloje Kaune. 1923–1944 m. buvo Kauno universiteto bibliotekos direktorius. Dėstė Teisių fakultete. Humanitarinių mokslų fakultete skaitė lietuviškos knygos istorijos ir bibliografijos kursus. Minimas laiškas neišliko.

[20] Sofija Laucevičiūtė (1898–2003), Vandos Daugirdaitės pusseserė, studijavo ekonomiką Berlyno universitete.

[21] Vanda Daugirdaitė iš prancūzų kalbos vertė brolių helenistų Alfredo ir Maurice'o Croiset vadovėlį *Graikų literatūros istorija*. Vanda Daugirdaitė kalbos ir stiliaus klausimais konsultavo, vertimą redagavo Balys Sruoga.

[22] Vanda Daugirdaitė, konsultuodamasi su Baliu Sruoga, parengė spaudai straipsnį apie vokiečių rašytoją Waldemar Bonsels (1880–1952), jo gyvenimą, asmenybę, kūrybą, žr. Vanda Daugirdaitė, „Valdemaras Bonsels“, in: *Skaitymai*, Kaunas, kn. 22, 1923, p. 140–163. Balys Sruoga, žurnalo *Skaitymai* redaktoriui Liudui Girai rekomendavo Vandos Daugirdaitės straipsnį priimti ir jį išspausdinti: „Dar vienas dalykas. Ar jau buvo pas Tave, ar dar ateis p[ane]lė Daugirdaitė su straipsniu apie Bonsels[ą]. Būtų gera, kad galėtum jį įdėt. Man pačiam teko jis redaguoti, ir Bonse[l]są a[š] gerai pažįstu: mano nuomone, straipsnis dėtinas. Tiesa, aš į Bonselsą žiūriu visai kitaip ir taip niekuomet apie jį nerašyčiau, kaip ten parašyta, bet galima apie [jį] ir taip rašyt – ir tai turi savo raciją. Jei įdėsi – bus labai stipri materialinė ir moralinė parama pradedančioms studijoms“ (Balio Sruogos laiškas Liudui Girai, iš Miuncheno – į Kauną, 1923-04-21, in: *LNMMB RKRS*, f. 7, b. 794, l. 2r).

[23] Kazimieras Daugirdas (1865–1946), veterinarijos specialistas, miškininkas, Būgių dvaro prie Viekšnių savininkas, Vandos Daugirdaitės tėvas.

[24] Klementina Kopystinskaitė, Vandos Daugirdaitės motinos Jadvygos Paulavičiūtės-Daugirdienės globota neturtinga mergina, vėliau ištekėjusi už Kazimiero Daugirdo ir tapusi Vandos Daugirdaitės pamote, vadinta Klima.